

PRE-ELECTORAL COALITIONS IN TURKEY: 1950-2018

Özhan DEMİRKOL¹
Ashhan ÇOBAN BALCI²

Abstract

Turkish presidential and parliamentary elections in 2018 and the local elections in 2019 increased academic interest on pre-electoral coalitions. Limited number of studies on Turkish pre-electoral coalitions have not dealt with some of the crucial variables which might explain the formation of the phenomenon. The present study evaluated the factors on pre-electoral coalition formation for the case of Turkey and dealt with the impact of governmental system change on the pre-electoral coalitions. It was found that disproportionality, party system fragmentation and bans on electoral coalitions did not have significant impact but electoral threshold was the main explanatory factor for pre-electoral coalition formation in Turkey. Pre-electoral coalitions mostly took place between political parties in opposition, which had asymmetric sizes and similar ideological outlook, half of the coalitions had two partners, and major parties mostly preferred coalitions with a minor party. Besides, previous success of pre-electoral coalitions and the positive relations between the partners had a positive impact on the consecutive pre-electoral coalitions. Transition to presidential system resulted with changes in these trends. Major parties sought for pre-electoral coalitions with not only minor but also micro parties and increased the number of coalition partners to maintain the election of the joint presidential candidate in the first round. Moreover, major parties also started to form coalitions with parties of different ideologies and a party in the government formed a pre-electoral coalition for the first time in Turkish history.

Article History:

Date submitted:

11 August 2021

Date accepted:

13 September 2021

Jel Codes:

D71, D72

Keywords:

Pre-electoral
Coalitions,
Parliamentary
Elections, Political
Parties, Turkish
Political History,
Turkey

Suggested Citation: Demirkol, Ö. & Çoban Balcı, A. (2021). Pre-Electoral Coalitions in Turkey: 1950-2018. *Cumhuriyet University Journal of Economics and Administrative Sciences*, 22(2), 350-377.

¹ Asst. Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and International Relations, ozhandem@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0244-4129.

² Asst. Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration, ascoban@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6676-4570.

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

Özhan DEMİRKOL¹
Ashhan ÇOBAN BALCI²

Öz

2018 yılında gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı ve milletvekiliği ile 2019 yılında gerçekleşen yerel seçimler seçimleri seçim ittifaklarına olan akademik ilgiyi arttırmıştır. Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifaklarına dair sınırlı sayıdaki çalışma literatürde seçim ittifaklarının kurulmasını açıklamada kullanılan kimi değişkenlere yer vermemiştir. Bu çalışma seçim ittifaklarını şekillendiren faktörlerin Türkiye için ne derece geçerli olduğunu açıklamayı amaçlamakta ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ittifaklara etkilerini incelemektedir. Çalışmamız sonucunda orantısızlık, parti sistemindeki parçalanma ve ittifaklara dair yasakların Türkiye’deki seçim öncesi ittifakları etkilemediği, ülke seçim barajının Türkiye’deki seçim ittifaklarını açıklayan temel faktör olduğu bulunmuştur. Gerçekleşen seçim ittifaklarının çoğu benzer ideolojilere ve asimetric boyutlara sahip muhalefet partileri arasında gerçekleşmiş, ittifakların yarısında iki ortak yer almış ve büyük partiler küçük partilerle ittifakı tercih etmiştir. Ayrıca geçmiş seçimlerde başarıya ulaşan uyumlu ittifaklar sonraki seçimlerde ittifaklarını devam etme eğiliminde olmuştur. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş bu genel eğilimde birtakım değişiklikler yaratmıştır. Büyük partiler Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adaylarının ilk turda seçilme ihtimalini arttırmak için ortak sayısını arttırmaya ve küçük partilerin yanı sıra mikro partilerle de ortaklık kurmaya başlamışlardır. Dahası, büyük partiler ideolojik olarak farklı partilerle de ortaklığın kapısını aralamış ve ilk defa iktidardaki bir parti muhalefette olan küçük ve mikro partilerle ittifak kurmaya yönelmiştir.

Makale Geçmişi:

İletilen Tarih:

29 Haziran 2021

Kabul Tarihi:

1 Ekim 2021

Jel Kodları:

D71, D72

Anahtar Kelimeler:

Seçim İttifakları,
Milletvekiliği
Seçimleri, Siyasi
Partiler, Türk Siyasi
Tarihi, Türkiye

Önerilen Alıntı: Demirkol, Ö. & Çoban Balcı, A. (2021). Türkiye’de Seçim İttifakları: 1950-2018. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 350-377.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, ozhandem@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0244-4129.

² Dr. Öğretim Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, ascoban@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6676-4570.

1. GİRİŞ

2018 yılında gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimleri ile 2019 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde Türk siyasi gündeminin temel konularından biri seçim ittifakları olmuştur. Aslında seçim ittifakları Türkiye için yeni değildir; zira 1991 seçimlerinden bu yana ittifaklar hayli yaygındır. 2019 Türkiye'sinde seçim ittifaklarını daha önemli hale getiren gelişme ise Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesidir. 2017 Anayasa referandumu ile yürürlüğe giren yeni sistemle Cumhurbaşkanının yürütmenin temel unsuru haline gelmesi, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin önemini daha da arttırmış ve seçimlerde salt çoğunluğu sağlama çabası siyasi partileri ittifak arayışına yönlendirmiştir.

1990'lı yıllardan günümüze çok sayıda seçim ittifakı gerçekleşmiş olmasına rağmen Türkiye'de gerçekleşen seçim ittifakları ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile birlikte ilgi çekmeye başlamıştır. Her ne kadar tekil siyasi partileri inceleyen çalışmalar ile siyasi anılar geçmiş seçim ittifaklarına değinmişse de spesifik olarak Türkiye'de gerçekleşen seçim ittifaklarını konu alan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Miş ve Duran (2018) tarafından hazırlanan rapor, farklı ülkelerdeki ittifakların avantaj ve dezavantajları konusunda detaylı bilgi sağlasa da Türkiye'de gerçekleşen seçim ittifaklarına değinmemektedir. Benzer bir şekilde seçim ittifaklarının kuruluşunu etkileyen parti sistemindeki parçalanma, seçim sistemi, eş zamanlı seçimler gibi faktörlere değinen Ekinci (2020) bu faktörlerin Türkiye üzerindeki etkisini sadece 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimleri için değerlendirmiştir. Türkkan ve Çınar (2020) ise gerçekleşen 20 seçim ittifakının dördü konusunda detaylı bilgi sunmuştur. Bu alandaki eksiklik Uzun (2018) tarafından hazırlanan ve 1957-2015 arasında gerçekleşmiş ittifaklara dair kapsamlı tarihsel veri sunan doktora tezi ile giderilmiştir. Seçim sistemleri ile ittifaklar arasındaki ilişki, Türkiye'de ittifakları düzenleyen yasal çerçeve ve 2015'e dek kurulmuş ittifaklara değinen Uzun (2018), ittifaklara dair yasakları kaldırmaya yönelik çabalar ve ittifakların oluşmasını etkileyen ideolojik yakınlık ve siyasi partilerin boyutları gibi faktörlere değinmemiştir. 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde tamamlanmış bulunan çalışma, doğal olarak ittifaklara dair 2018 yılında kabul edilen yasal düzenlemeleri ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ittifaklar üzerindeki etkilerini ele almamaktadır. Bu konudaki eksiklik 2017 referandumu ve 2018'de yapılan düzenlemelerle ittifaklara dair getirilen değişiklikler hakkında genel bilgi veren (Küçük ve Aydoğdu, 2018; Ünal, 2019) ve bu değişiklikleri temsilde adalet (Barın, 2019; Ustabulut, 2018) ile mecliste sandalye dağılımı (Göksel, Çınar ve Yürük, 2018) açısından değerlendiren çalışmalarla kısmen giderilmiştir. Ayrıca Savut (2020) ve Çolak (2020) tarafından hazırlanan çalışmalar özellikle 2018 seçimlerindeki ittifaklara dair önemli değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu çalışmaların yanı sıra muhalefet partileri arasındaki seçim ittifaklarının Türk siyasetini demokratikleştirme potansiyeli de incelenmiştir (Oğuz, 2019). Ancak, bu çalışmalar, seçim ittifaklarının hangi koşullarda ortaya çıktığı sorusunu cevaplamamaktadır. Çalışmamızın ana amacı mevcut literatürde bulunan eksikleri doldurmaya çalışarak Türkiye'de gerçekleşen genel seçimlerde seçim ittifaklarının kurulmasını etkileyen faktörleri ve parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ittifaklar üzerindeki etkisini ortaya koymaktır.

Seçim ittifaklarını incelemeye değer kılan önemli bir neden seçim ittifaklarının dünya çapındaki yaygınlığıdır. Örneğin 1946-2002 arasında 19 Batı Avrupa ülkesinde 186, 1990-2012

yılları arasında 11 post-komünist ülkede ise 117 seçim ittifakı gerçekleşmiştir (Golder, 2005; Ibenskas, 2015). Oldukça yaygın olarak gerçekleşen bu olgunun seçim sonrası kurulan koalisyonlar üzerindeki etkisi, seçim ittifaklarını incelemenin önemini arttırmaktadır. Seçim ittifakı kuran ya da seçim sonrasında beraber bir koalisyon kuracağını beyan eden siyasi partiler hükümet koalisyonlarını genellikle birlikte kurma eğilimindedir (Debus, 2009; Golder, 2005). Ayrıca seçim ittifakları sonrasında kurulan koalisyonların erken seçim yoluyla sona erme ihtimali ittifak yapmamış siyasi partilerce kurulan koalisyonlara kıyasla ciddi oranda düşüktür (Chiru, 2015). Başkanlık sistemlerinde gerçekleştirilen seçim ittifaklarının da hükümet istikrarını olumlu etkilediği bulunmuştur (Albala ve Borges, 2017; Freudenreich, 2016).

Seçim ittifaklarının demokratikleşme ya da demokratik konsolidasyon üzerindeki etkisi de ittifakları çalışılmayı değer kılmaktadır. Muhalefet partileri arasında gerçekleştirilen ittifakların, iktidardaki otoriter hükümetlerin değişmesini sağlayarak demokratikleşmeye katkı sağladığı iddiası literatürde tartışılan önemli bir husustur (Oğuz, 2019). Howard ve Roessler (2006) gibi araştırmacılar muhalefet partileri arasındaki seçim ittifaklarının ‘özgürleştirici seçim sonuçlarına’ sebep olacağını iddia etse de seçim ittifaklarının demokratikleşmeyi beraberinde getirmediğini bulan çalışmalar da mevcuttur (Resnick, 2005; Wahman, 2013). Öte yandan seçim ittifaklarının seçmenlerin oy verme davranışını etkilediği (Plescia, 2017) ve seçimlere katılma oranını artırması yoluyla demokratik sistemin meşruiyetini şekillendirebileceğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Tillman, 2015).

Bu çalışma Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifaklarının kurulmasını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca paralel olarak parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin seçim ittifaklarına etkisinin değerlendirilmesi, çalışmamızın bir diğer amacıdır. Bu amaçlar doğrultusunda ilk olarak seçim ittifakı kavramı tanımlanacak ve Türkiye’de gerçekleşen ittifaklar hakkında kısa bir bilgi verilecektir. İkinci kısımda ise ittifakların kurulmasını etkileyen faktörler açıklanacak ve bu faktörler çerçevesinde Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifakları analiz edilecektir. Ayrıca 2017 yılında gerçekleşen hükümet sistemi değişikliğinin seçim ittifaklarının oluşmasına etkileri değerlendirilecektir.

2. SEÇİM İTTİFAKLARININ TANIMI

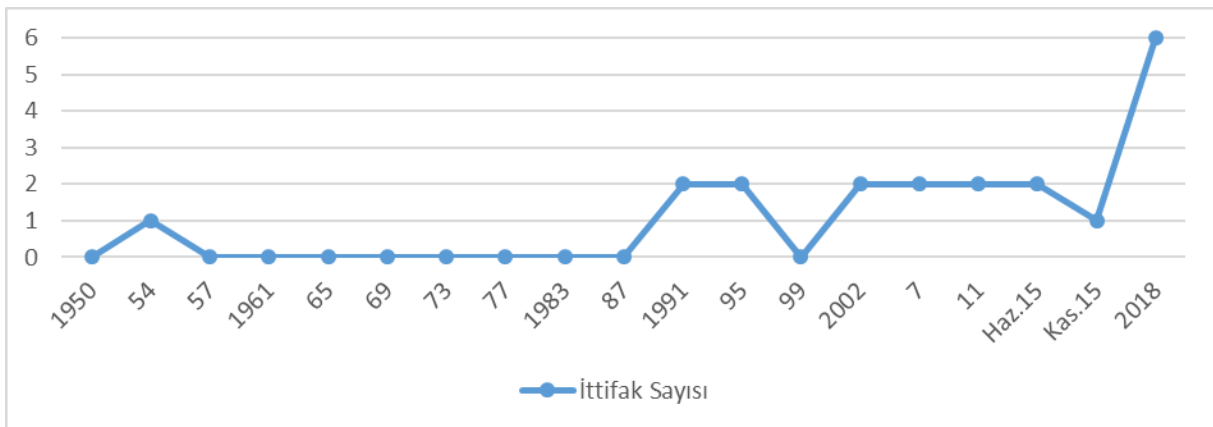
Seçim ittifakı (*pre-electoral coalition*) kavramı, seçim öncesinde birden fazla siyasi partinin seçim stratejilerini koordine etmeye karar vermesi şeklinde tanımlanmaktadır (Golder, 2006, s. 195). Zayıf ve kuvvetli biçimleri bulunan bu koordinasyon kararının en zayıf biçimi birden fazla siyasi partinin seçimi kazanmaları durumunda ortak bir koalisyon kuracaklarını deklare etmesidir (*pre-electoral pact*) (Carroll ve Cox, 2007). Örneğin, 1995 seçimleri öncesinde Anavatan Partisi (ANAP) ve Demokratik Sol Parti (DSP) liderleri, resmi bir seçim ittifakı protokolü imzalamadan seçim sonrasında koalisyon kurabileceklerini beyan etmişlerdir (B. Duran, 2012, s. 66). Bazı durumlarda ise siyasi partiler seçim sonrasında hangi partiler ile ittifak yapmayacağını da (*anti-pact*) beyan edebilir (Debus, 2009). Örneğin Doğru Yol Partisi (DYP) lideri Tansu Çiller, Refah Partisi’nin (RP) ortak olacağı bir seçim sonrası koalisyona katılmayacağını beyan etmiştir (AA, 2021). Bir diğer zayıf ittifak çeşidi ise ittifak kurmadan bir parti lehine oy istenmesidir (*stand-down agreement*) (Golder, 2006). Örneğin Devrimci Sosyalist İşçi Partisi (DSİP), 1995 seçimlerinden

TÜRKİYE’DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

önce Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) lehine seçimlere katılmamış ve seçmenlerini CHP’yi desteklemeye çağırmıştır (Sol Haber, 2011). Ancak zayıf seçim ittifakları genellikle tek taraflıdır ve herhangi bir resmiyete sahip değildir. Bu nedenle çalışmamızda bu ittifak beyanları incelenmemiştir.

Seçim ittifaklarının iki ana özelliği vardır: ittifak ortağı siyasi partiler birbirlerine bağımlı bir şekilde seçim stratejilerini belirler ve siyasi partilerin bu şekilde davranmaya dair aldığı karar kamuoyuna iletilir (Golder, 2006, s. 195). Resmi bir protokol ya da basın açıklaması yoluyla seçmenlere deklare edilen seçim ittifaklarında siyasi partiler ayrı aday listeleriyle ortak bir blok ismi altında seçime katılabilir. Örneğin 2018’de gerçekleşen iki seçim ittifakında siyasi partiler ayrı aday listeleri hazırlamışsa da ‘Cumhur’ ve ‘Millet’ ittifakları isimleriyle seçimlere katılmıştır. Ayrıca ittifak ortakları, ortak bir aday (*fusion candidacy*) ve ortak aday listesi (*joint list*) ile seçimlere katılabilir. Örneğin Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Büyük Birlik Partisi (BBP) 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ortak Cumhurbaşkanı adayı olarak AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı göstermişlerdir. Ortak aday listesi 1957’den 2018’e dek yasak olmasına rağmen 2018’e dek gerçekleşen 12 seçim ittifakında küçük partiler seçimlere katılmayıp adaylarını ‘çatı parti’ listesinden göstererek dolaylı yoldan ortak aday listesi hazırlamışlardır.

Bir diğer aday koordinasyonu stratejisi, siyasi partilerin ‘bölge taksimatı’ yaparak seçim bölgelerinin bazılarında ortak milletvekili adaylarını desteklemesi, diğer seçim bölgelerinde ise kendi milletvekili adaylarını göstermesidir (*nomination agreement*). Örneğin, 2011 seçimlerinde Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloğu (EDÖB) adlı seçim ittifakının ortağı siyasi partiler, 41 ilde 65 ortak bağımsız milletvekili adaylarını desteklemiş, diğer illerde ise blokta yer alan siyasi partilerden Emek Partisi (EMEP) kendi adaylarıyla seçime katılmış, dönemin Kürt siyasi hareketinin temsilcisi olan Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ise bağımsız adaylar yoluyla seçim barajını aşmayı denemiştir (Bianet, 2011).

Şekil 1: 1950-2018 arasında Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifakları

Türkiye’de 1950-2018 arasında siyasi partilerin seçim ittifakını resmen deklare ettiği ve birbirine bağımlı bir seçim stratejisi belirlediği 20 seçim ittifakı gerçekleşmiştir (Şekil 1). İşçi Partisi (İP) lideri Orhan Aksal’ın 1954 seçimlerinde Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) listesinden bağımsız aday gösterilmesi (Çelik, 2014, s. 40) dışında 1950’den 1991’e kadar hiçbir milletvekilliği seçiminde seçim ittifakı gerçekleşmemiştir.¹ 1991 seçimlerinde Halkın Emek Partisi (HEP) adayları Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) listesinden aday gösterilirken MHP ile Islahatçı Demokrasi Partisi adayları RP listesinde yer bulmuştur.² 1995 seçimlerinde BBP adayları ANAP listesinden gösterilmiş, HEP’in devamı olan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) ile Sosyalist İktidar Partisi, Birleşik Sosyalist Parti ve Demokrasi ve Değişim Partisi 1995 genel seçimlerinde HADEP listesinden adaylarını göstermişlerdir. 2002 seçimlerinde Demokratik Halk Partisi (DEHAP), EMEP ve Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) ile ‘Emek, Barış ve Demokrasi Bloğu’ adı altında bir ittifak kurmuş, DYP ise Demokrat Türkiye Partisi ile Aydınlık Türkiye Partisi adaylarını kendi listesinden göstermiştir. 2007 seçimlerinde CHP, DSP adaylarına listesinde yer vermiş, Demokratik Toplum Partisi (DTP), Özgürlük ve Dayanışma Partisi, EMEP ve SDP ile ‘Bin Umut Adayları’ adı altında bölge taksimatı yapmışlardır. 2009’da kapatılan DTP’nin devamı olarak kurulan Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ile EMEP, DSİP ve Hak ve Özgürlükler Partisi 2011 genel seçimlerinde EDÖB adıyla bölge taksimatı stratejisini devam ettirirken, ismini Demokrat Parti (DP) olarak değiştiren DYP, Bağımsız Türkiye Partisi adaylarını kendi milletvekili listesinden göstermiştir. 7 Haziran 2015 yılında gerçekleşen seçimlerde BBP adayları Saadet Partisi (SP) listesinden gösterilmiş, EMEP adayları ise Halkların Demokratik Partisi (HDP) listesinde yer bulmuştur (Uzun, 2018). Hükümet kurulamaması üzerine 1 Kasım 2015 tarihinde tekrarlanan genel seçimlerde ise HDP-EMEP ittifakı tekrar etmiştir (Cumhuriyet, 2015).

2017 referandumu ile parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ve 2018 yılında ittifakların önündeki yasakların kalkması ile birlikte siyasi partiler 2018 Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinde farklı stratejiler izlemişlerdir. Bu seçimlerde kurulan iki ana seçim ittifakından ilki olan Cumhur İttifakının ortakları AK Parti ve MHP, genel seçimler için ayrı milletvekili aday listeleri çıkarmış, BBP milletvekili adayları ise AK Parti listesinden gösterilmiştir (NTV, 2018). Benzer bir şekilde Millet İttifakının ortakları olan CHP, İYİ Parti ve SP ayrı milletvekili aday listeleri çıkartırken DP adayları İYİ Parti listesinden milletvekili aday gösterilmiştir (Yeni Şafak, 2018). Öte yandan yeniden kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) adayları da HDP listesinden aday gösterilmiştir (Cumhuriyet, 2018).

1950 yılındaki ilk demokratik seçimlerden 1960 darbesine dek sadece bir seçim ittifakı gerçekleşmiştir. 1960 darbesi sonrasında siyasi partileri ve seçimleri düzenleyen yasal çerçevede

¹1971 yılında kapatılan TİP adayları 1973 seçimlerinde Türkiye Birlik Partisi listesinden gösterilmiştir (Çiçek ve diğerleri, 2017). Ancak bu seçimlerde TİP resmi olarak kapalı olduğu için analize dâhil edilmemiştir. Ayrıca, 1977 seçimlerinde kimi MHP’li adayların Adalet Partisi listelerinden milletvekili aday olarak gösterilmelerine rağmen iki siyasi parti arasında resmi bir ittifak mutabakatı deklare edilmediği için bu durum analize dâhil edilmemiştir.

² Uzun (2018) 1991 seçimleri öncesinde DYP’nin Demokrat Merkez Partisi ile ittifak yaptığını, ancak bu ittifakın aslında bir iltihak olduğunu belirtmektedir. Uzun’un da belirttiği gibi milletvekilleri listelerinin teslim tarihinden on gün önce kendini feshederek DYP’ye katılan bu parti, seçim sonrasında varlığını sürdürmemesi nedeniyle analize dahil edilmemiştir.

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

önemli değişiklikler yaşanmasına rağmen hiçbir seçim ittifakı gerçekleşmemiştir. 1980 darbesi sonrasında seçim ittifaklarının kurulmasını kısıtlayan düzenlemelerin güçlendirilmesine rağmen 1983-2018 arasında seçim başına ortalama ittifak sayısı 1,73'e çıkmıştır. Özellikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile birlikte seçim ittifakı sayısı tavan yapmıştır. Yaşanan bu değişimi açıklamak için ilk olarak yasal çerçevenin incelenmesi gerekmektedir.

3. TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARININ YASAL ÇERÇEVESİ

Türkiye'de gerçekleşen seçim ittifaklarını açıklamakta kullanılan temel faktör ittifakı gerçekleştirmek için kullanılacak stratejileri şekillendiren yasal çerçevedir. Mevcut çalışmalar genellikle sadece hukuki çerçeveye yer vermişler, ancak 1954'ten 2018 yılına dek seçim ittifaklarını kısıtlayıcı düzenlemeleri kaldırmaya yönelik çabalara değinmemişlerdir. Bu durum muhtemelen büyük partilerin ittifaklar önündeki yasakları kaldırma konusunda isteksizliği sonucunda kısıtlayıcı yasal çerçevenin 2018'e dek devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Yine de sınırlı sayıdaki bu çabalara değinilerek literatürdeki boşluğun doldurulması gerektiğine inanıyoruz.

1950-1954 arası dönemde seçim ittifaklarına dair herhangi bir yasak bulunmamaktadır. 1950 ve 1960 yılları arasında gerçekleşen genel seçimleri düzenleyen 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 35. maddesi bir siyasi partiden aday gösterilmiş bir kişinin yazılı muvafakat vermek şartıyla başka bir partiden ya da bağımsız aday olabileceğini belirtmiştir. Böylece İP genel başkanı Orhan Arsal 1954 seçimlerinde hem kendi partisinin listesinden hem de CMP listesinden bağımsız aday olarak gösterilmiştir (Çelik, 2014). Ancak, 1954 seçimlerinden hemen sonra yapılan değişikliklerle siyasi partilerin müşterek liste halinde aday göstermesi ve bir partiden milletvekilliği için adaylığını koymuş bir kişinin, adaylık başvurusu reddedilse bile başka bir siyasi partiden ya da bağımsız aday olması yasaklanmıştır. 1957 seçimleri öncesi dönemin muhalefet partileri olan CHP, CMP ve Hürriyet Partisi (HP) arasındaki seçim ittifakı görüşmeleri, seçim ittifaklarına dair yeni yasakların getirilmesiyle sonuçlanmıştır. 35. maddede yapılan yeni bir değişiklikte milletvekilliği seçimine katılacak siyasi partilere il veya ilçe teşkilatı kurdukları her seçim çevresinde tek başına katılma ve o çevrenin seçeceği milletvekili sayısı kadar aday gösterme zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca seçimlerin zamanında yapılması halinde seçim tarihinden en az altı ay, erken seçim kararı alınması durumundaysa kararın alındığı tarihten önceki iki ay zarfında ve kararı müteakip mensup olduğu siyasi partiden ayrılmamış kişilerin başka bir parti tarafından ya da bağımsız olarak aday gösterilmesi yasaklanmıştır. Herhangi bir ittifak gerçekleşmesi durumunda seçmenlere hangi adaylara oy verecekleri konusunda yardımcı olacak karma listelerin hazırlanması da yasaklanan bir diğer stratejidir (Aldıkaçtı, 1959). Kısaca, siyasi partilerin ortak aday listesi sunması yasaklanmış, bölge taksimatı yapmalarını ve küçük partilerin milletvekili adaylarının büyük parti listesinden gösterilmesini engellemek için zorlaştırıcı düzenlemeler getirilmiştir.

Ortak aday listelerine dair yasaklar ve bölge taksimatı yöntemini engellemeye dair düzenlemeler 1960 askeri darbesi sonrasında da devam etmiştir. 1961-80 arası dönemde milletvekilliği seçimini düzenleyen 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 10 ve 12. maddeleri siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için en az 15 ilde ve seçime katıldıkları illerin her birinde çevrenin çıkaracağı sayıda aday göstermelerini zorunlu tutmuştur. Dolayısıyla siyasi partiler geri

kalan 52 seçim bölgesinde bölge taksimatı yapabilme imkânına sahip olmuştur. Öte yandan 14. madde ile müşterek liste yoluyla aday gösterilmesi ve bir siyasi partiden aday gösterilen kişinin bir başka partiden ya da bağımsız olarak aday gösterilmesine dair yasaklar devam ettirilmiştir.

İttifaklar önündeki yasakları kaldırmak için yapılan ilk girişim müşterek listelere dair yasağın iptali istemiyle TİP tarafından 1963 yılında Anayasa Mahkemesine yapılan başvurudur. TİP'in başvurusu "*Nisbi seçim düzeninde esas; siyasi partilerdir... bir başka deyimle, değişik fikir ve programların ayrı ayrı temsil edilmesidir. Partilerin müşterek oy listeleriyle seçime katılabilmeleri, kendi kişiliklerinin ve özelliklerinin inkârına varır... Böyle bir yol büyük çoğunluğu kişilere değil partilere yönelen seçmen oylarının ereklerini bulmasını da engeller*" gerekçesiyle 1965 yılında reddedilmiştir (Anayasa Mahkemesi, 1965).

Seçim ittifaklarının önündeki engeller 1975 yılında tekrar gündeme gelmiştir. 'Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti' olarak da bilinen ve Adalet Partisi (AP), MHP, Milli Selamet Partisi (MSP) ve Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin (CGP) oluşturduğu 39. Hükümetin protokol ve programında seçim ittifakının yasallaşması konusunda fikir birliğine varıldığı belirtilmiştir (Neziroğlu ve Yılmaz, 2015). Ayrıca koalisyon ortağı siyasi partiler 'Siyasi Partilerin Seçim İttifakı Kurabilmesine İmkân Verilmesi Hakkındaki Kanun' adıyla bir kanun tasarısını 1975 yılında Anayasa Komisyonuna sunmuşlardır. Tasarıya göre siyasi partiler en az 15 seçim bölgesinde ortak bir liste ile 'seçim ittifakı' oluşturabileceği gibi 'seçim birliği' adı altında en az 20 seçim bölgesinde ayrı listelerle seçimlere girerek artık oyların ve artık milletvekilliğinin işbirliği ortakları arasında paylaşılmasını da sağlayabilecektir (Milliyet, 1975a). Ancak bu tasarı koalisyon ortaklarının meclise gelmemesi nedeniyle Anayasa Komisyonunda görüşülmeye başlanamamıştır (Milliyet, 1975b). Seçim ittifakının yasallaşması talebi 1975 sonrasında CGP ve MHP tarafından dile getirilmeye devam edilmiştir (Milliyet, 1976). 'İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti' olarak da bilinen 41. Hükümet protokolü ve programında hükümet ortakları olan AP, MSP ve MHP tarafından 'Seçim İş birliği Kanununun' yasallaştırılması taahhüt edilmiş (Milliyet, 1977), ancak 1980 askeri darbesine kadar bu konuda bir gelişme yaşanmamıştır.

Her ne kadar 1960-1980 arasında ittifak gerçekleşmemiş olsa da özellikle 1977 seçimlerinde bazı MHP'li üyeler AP listesinden aday gösterilmişlerdir. Bu duruma yapılan itirazlar, itiraza konu olan adaylığın ilgili parti tüzüğüne uygun olması ve tek aday listesinde birden fazla siyasi partinin müşterek aday listesi olduğuna dair yazı ve işaret konmaması şartıyla Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından uygun bulunmuştur (Resmi Gazete, 1977a, 1977b, 1978a, 1978b, 1978c, 1978d). Diğer bir deyişle, birden fazla siyasi partinin tek bir parti adı altında aday gösterdiği 'çatı adaylık' stratejisi, adayların başka partilerden aday gösterilmemesi ve ortak adaylığa dair ifadeler bulunmaması şartıyla hukuki sayılmıştır.

1980 yılında gerçekleşen askeri darbe sonrasında yürürlüğe giren 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, seçim ittifakı yasaklarını barındırmaya devam etmiştir. Siyasi partilerin ortak aday gösteremeyeceğine ve bir kişinin aynı seçimlerde farklı partilerden ya da bağımsız olarak milletvekili adayı olmayacağına dair ifadeler 2839 sayılı kanunun 16. maddesinde korunmuştur. Ayrıca siyasi partilerin seçime girebilmesi için gerekli olan 15 ilde aday gösterme şartının toplam il sayısının en az yarısında aday gösterme şartına çevrilmesiyle birlikte partilerin bölge taksimatı yapabileceği seçim çevresi sayısı daha da daraltılmıştır. Daha da önemlisi, 2820 sayılı Siyasi

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

Partiler Kanununun 90. maddesi ile siyasi partilerin başka bir partiyi desteklemesine dair karar alması yasaklanmıştır. Fiiliyatta uygulanmayan bu yasak 1991 yılında SHP milletvekilleri tarafından kaldırılmaya çalışılmışsa da 2018'e dek devam etmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1991). Ayrıca ittifakı yasaklayan hükümlerin kaldırılmasına dair 2007 yılında ANAP, 2010 yılında BDP milletvekillerinin sunduğu kanun teklifleri de başarısızlığa uğramıştır (Özçelik, 2010; Sarıbay, 2007). Ancak fiili olarak küçük partiler adaylarını büyük partilerin listesinden gösterip ittifak ortağı partinin desteklenmesi çağrısında bulunmaya devam etmişlerdir.

2017 yılında gerçekleşen Anayasa Referandumu sonrasında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle birlikte seçim ittifakı konusu daha da önem kazanmıştır. 2018 Mart ayında yapılan değişiklikler ile ittifakların önündeki yasal engeller yürürlükten kaldırılmıştır. Seçim ittifaklarının nasıl yapılacağı 2839 sayılı Kanunun 12. maddesinde yapılan düzenlemeyle belirlenmiştir. Buna göre, seçime ittifak yaparak katılacak siyasi partiler seçimin başlangıç tarihinden itibaren yedi gün içinde ittifak protokolünü YSK'ye teslim eder, aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten iki gün öncesine kadar protokolda değişiklik yapabilir ve aynı tarihten üç öncesine kadar ittifaktan vazgeçebilirler. 33. maddede yapılan değişiklikle ülke barajının hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyunun esas alınacağı hükmü getirilerek ülke barajının ittifaklar yoluyla aşılması kolaylaştırılmıştır. 16. maddede yapılan değişiklikle de seçimlere girmeyen siyasi partilerin başka bir parti listesinden adaylarını gösterilebileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 90. Maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece partiler bölge taksimatı, seçim ittifakı kurarak ayrı aday listeleri hazırlamak, ortak aday listesi sunmak ya da başka bir parti lehine oy isteme çağrısı yapmak gibi ittifak stratejilerinin birini ya da birkaçını aynı anda kullanma şansına sahip olmuşlardır.

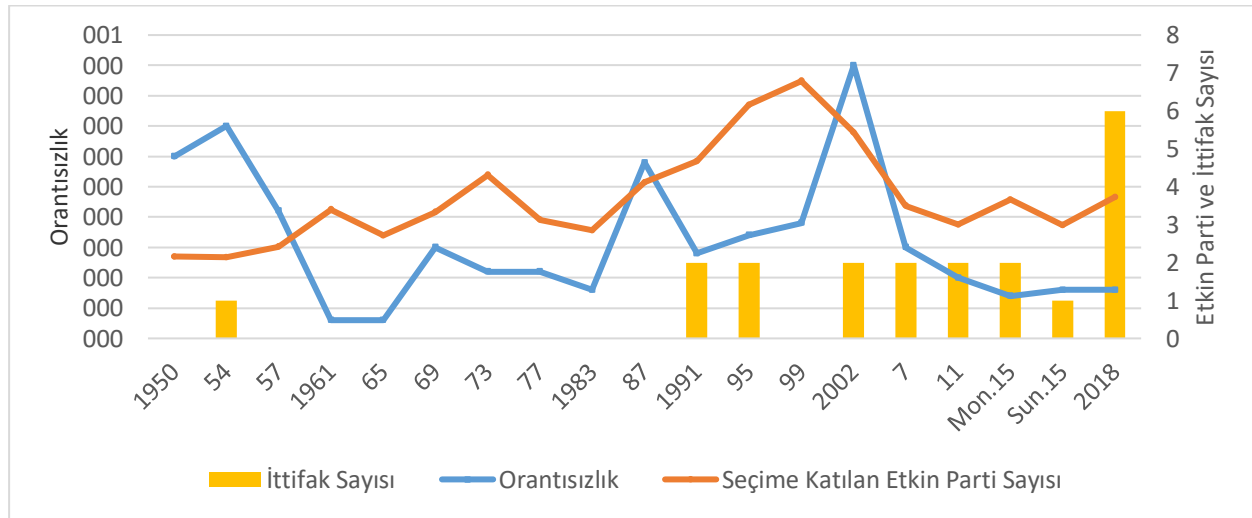
Seçim ittifaklarına dair düzenlemeler seçim ittifakının oluşması yerine seçim ittifaklarını kurmak için seçilen stratejiler konusunda açıklayıcı olmaktadır. Ortak aday listesinin ve başka bir siyasi parti lehine destek istenmesinin yasaklı olduğu durumlarda ittifak ortaklarından biri seçimlere katılmayıp adaylarını çatı partisi listesinden göstererek ittifak yasaklarını delebilmektedir. Ancak yasal çerçevenin 1954'ten 2018'e dek ittifakları yasaklamasına rağmen ittifakların dolaylı yollardan kurulması açıklanmayı beklenmektedir. Yasakların olmadığı 1950 ve 1954 seçimlerinde sadece bir ittifak gerçekleşmişken ortak liste yasağının başladığı 1957 seçimlerinden yasağın kalktığı 2018 seçimlerine dek 13 seçim ittifakı kurulmuştur. Dahası, 1980 darbesi sonrası getirilen yasal çerçeve 1980 öncesine kıyasla ittifakların kurulmasını nispeten daha da zorlaştırmışken, 1961-77 seçimleri döneminde ittifak kurulmamış, 1983 seçimlerinden ittifaklara dair yasakların kalktığı 2018'e dek ise 13 ittifak gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ittifaklarının kurulmasını etkileyen diğer faktörlerin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

4. ORANTISIZLIK, PARTİ SİSTEMİNDE PARÇALANMA VE İTTİFAKLAR

Karşılaştırmalı politika alanında seçim ittifaklarına dair yapılan çalışmalarda ittifak kurulmasını etkileyen faktörlerden biri seçim sistem sistemleridir. Seçim sistemlerinin ittifaklar üzerindeki etkisi ise seçim sistemlerinin seçim formülü, seçim çevresinin büyüklüğü ve yerel ya da ulusal seçim barajları gibi boyutlarının yarattığı orantısızlığın (*disproportionality*) seçim ittifaklarını arttırması yönündeki beklentidir. 'Orantısızlık Hipotezi' olarak adlandırılan bu iddiaya

göre alınan oy sayısını orantısız ve büyük partilerin avantajına olacak bir şekilde koltuk sayısına dönüştüren seçim sistemlerinde oy oranlarındaki ufak bir artış, siyasi partilerin kazandığı koltuk sayısında ciddi miktarda bir yükselişe sebep olur (Sridharan, 2004). Koltuk sayısında artışta ittifakın büyük ortağının hükümet olma şansını arttırırken küçük ortağın mecliste temsil edilebilme ihtimalini arttıracaktır (Ibenskas, 2015; Spoon ve Gomez, 2017). Bu nedenle yüksek orantısızlığa neden olan seçim sistemlerine sahip ülkelerde seçim ittifaklarının daha yaygın olması beklenir (Golder, 2005, 2006).

Orantısızlık ile seçim ittifakları arasında beklenen pozitif ilişki kimi karşılaştırmalı çalışmalar tarafından doğrulansa da (Ferrara ve Herron, 2005; Golder, 2005, 2006), orantısızlığı düşüren nispi temsil sistemlerinin Orta ve Doğu Avrupa (Ibenskas, 2015) ile Latin Amerika ülkelerinde (Bunker, 2015) seçim ittifakı sayısını arttırdığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Türkiye örneğinde ise orantısızlık seçim ittifaklarının kuruluşunu tek başına açıklayamamaktadır. Şekil 2’de görüleceği üzere 1950’li yıllardaki ortalama 0,29 olan orantısızlık endeksinin 1961-77 arasında 0,09’a düşmesine rağmen sadece 1950’li yıllarda bir seçim ittifakı gerçekleşmiştir. 1980-2002 arası dönemde 0,22’ye yükselen orantısızlık 2007-2018 arasında 0,10’a düşmüş, ancak seçim ittifakı sayısı 1980-2002 arası 6 iken 2007-18 arasında 13’e yükselmiştir.

Şekil 2: Orantısızlık, parçalanma ve seçim ittifakları

Orantısızlık hesaplamasında Loosemore–Hanby (1971) indeksi kullanılmıştır. Etkin parti sayısı hesaplamasında Laakso ve Taagepera (1979) indeksi kullanılmıştır. Hesaplamalar yazarlar tarafından parti isimlerindeki değişiklikler göz önünde tutularak yapılmıştır.

Seçim sisteminin yarattığı parçalanmanın yanı sıra ittifakların oluşumunu açıklamakta kullanılan bir diğer değişken parti sistemindeki parçalanmadır. ‘Sinyal Hipotezi’ (*signalling hypothesis*) olarak adlandırılan iddiaya göre parçalanmış parti sistemlerinde seçim sonrasında koalisyon ortağı olma ihtimali olan çok sayıda parti bulunmaktadır. Seçim ittifakları bu parti sistemlerinde seçim sonrasında kurulması muhtemel koalisyonlar konusunda sinyal vererek

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

seçmenlerin koalisyonları belirlemesine yardımcı olur. Geleceğe dair belirsizlikleri gidermeyi isteyen seçmenler de seçim öncesi ittifakları destekleyeceklerdir (Golder, 2005, 2006). Dolayısıyla yüksek parçalanmışlığa sahip parti sistemlerinde seçim ittifaklarının daha yaygın olması beklenir.

Sinyal hipotezinin doğruluğu konusundaki bulgular çelişkilidir. Sinyal hipotezini ortaya atan Golder (2005), 22 sanayileşmiş demokrasiyi incelediği çalışmasında parti sistemindeki parçalanmanın seçim ittifakı sayısını arttırdığına dair bir bulguya ulaşmamıştır. Demokratik olmayan ülkeleri inceleyen Gandhi ve Reuter (2013) parti sistemindeki parçalanma ile seçim ittifakı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Bu çalışmaların aksine Latin Amerika ülkelerini inceleyen Bunker (2015) parti sistemde parçalanma arttıkça seçim ittifakı ihtimalinin arttığını bulmuştur. Öte yandan Bogaards (2014) seçim ittifaklarının Afrika'daki hâkim parti sistemlerinde daha yaygın olduğunu bulmuştur.

Seçimlere katılan etkin parti sayısı (SEPS) kullanılarak hesaplanan parti sistemindeki parçalanmayı bağımsız değişken olarak kabul eden sinyal hipotezi de Türkiye'deki seçim ittifaklarını açıklayamamaktadır (Şekil 2). 1950'li yıllarda 2,24 olan ortalama SEPS, 1961-77 arası 3,38'e, 1983-2002 arası 5,00'e yükselmiş, 2007 seçimlerinden itibaren 3,37'ye düşmüştür. Ancak 1961-1977 ve 2007-2018 arası dönemde ortalama SEPS oranı benzerlik göstermesine rağmen ilk dönemde hiç seçim ittifakı kurulmamışken ikinci dönemde 13 seçim ittifakı gerçekleşmiştir. Bu anlamda gerek orantısızlık gerekse parti sistemindeki parçalanma ittifak oluşumunu doğrudan açıklayamamaktadır.

5. SEÇİM SİSTEMLERİ, HÜKÜMET SİSTEMLERİ VE İTTİFAKLAR

Her ne kadar orantısızlık ve parti sistemindeki parçalanma ile ittifak sayısı arasında birebir bir korelasyon olmasa da bu değişkenleri etkileyen seçim sistemi ile ittifak oluşumları arasında bir ilişki bulunmaktadır (Uzun, 2018). Seçim ittifakının oluşması için seçimi kazanma şansı yüksek iki ana partinin yanı sıra bu iki partiden biriyle ittifaka girmeye istekli üçüncü partilerin olması gerekmektedir (Golder, 2005). 'Duverger Kanunu' (1970) olarak bilinen hipoteze göre çoğunlukçu seçim sistemleri, seçmenleri iki ana partiden birine oy vermeye yönelterek SEPS'i azaltmaktadır. Bu durumda çoğunlukçu seçim sistemlerinde büyük partiler için ittifak kurmanın cazibesinin azalmasını bekleyebiliriz. Nitekim bu iddia 1950-1960 arası için Türkiye örneğinde doğru gözükmektedir.

Türkiye'de 1950 seçimlerinden 1961 seçimlerine dek liste usulü çoğunluk sistemi uygulanmıştır. Oyların büyük partilerin, özellikle de en büyük partinin lehine olacak şekilde milletvekili sayısına dönüştürülmesini sağlayan bu seçim sistemi parti sisteminde parçalanmışlığı düşürerek seçim ittifakı yapılabilecek parti sayısını azaltmaktadır. Zira 1950 seçimlerinde 2,16 olan SEPS'in 1954 seçimlerinde 2,14'e düşmesi bu iki seçimde iki partili bir sistemin varlığını ve dolayısıyla ittifakı cezbedici kılacak üçüncü partilerin eksikliğini göstermektedir. Her ne kadar 1957 seçimleri öncesinde iktidardaki DP'nin otoriter uygulamaları ana muhalefet partisi CHP ile küçük partiler CMP ve HP arasında bir ittifak arayışını getirmişse de DP'nin erken seçim ilan etmesi ve ittifakları neredeyse imkânsız hale getiren yasal düzenlemeler nedeniyle bu arayış

başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Albayrak, 2008). Bu anlamda, seçim sistemi ve ittifaklara dair düzenlemeler 1957 seçimlerinde ittifakların kurulmasını engelleyen önemli bir faktör olmuştur.

Çoğunlukçu seçim sistemlerinde ‘kötünün iyisi’ olan siyasi partileri tercih eden seçmenler nisbi temsil sistemlerinde gönül verdikleri siyasi partilere oy verme eğilimindedirler; zira bu seçim sistemlerinde oyların boşa gitmesi sorunu bulunmamaktadır (Duverger, 1970). Seçmenlerin bu tercihleri ise SEPS’i arttırarak ittifak kurulabilecek parti sayısında artışa sebep olmaktadır. Ancak yukarıda gördüğümüz üzere SEPS’in artması beraberinde ittifakların artmasını otomatik olarak getirmemektedir. Parçalanmış parti sistemlerinde seçim ittifakı kurulacak parti sayısı artsa da küçük partilerin ittifak yerine seçim sonrası koalisyonlarda yer alma şansı da bulunmaktadır.

1961-1977 arası dönemde uygulanan nispi temsil sisteminin seçim çevresi barajlı D’Hondt, milli bakiye sistemi ve barajsız D’Hondt gibi versiyonları orantısızlığı düşürmüş ve parti sisteminde parçalanmayı arttırmıştır (Özbudun, 2011). Parti sistemindeki parçalanma sadece seçim ittifakı ihtimalini değil, aynı zamanda küçük partilerin koalisyon ortağı olma ihtimalini de arttırmıştır. Ülke seçim barajı olmadığı için küçük partiler seçim ittifakı yapmadan meclise girebilmekte ve meclisteki parçalanma derecesine bağlı olarak koalisyon ortağı olabilmektedir. Dolayısıyla, seçim ittifakı kurmadan da meclise girebilen küçük partiler parçalanmış parti sisteminde etkin bir siyasi aktör olarak varlığını sürdürebilmiştir. Bu yüzdendir ki 1973 seçimleri sonrasında sağ ve sol partiler arası kutuplaşmanın artmasına paralel olarak seçim ittifakı arayışları canlanmış olsa da rasyonel davranan küçük partiler, kendi adaylarının seçilme şansını seçim öncesi ittifaklar yoluyla büyük partilerin insafına bırakmak yerine seçim sonrasında kurulması muhtemel koalisyonlarda şanslarını denemeyi tercih etmiştir. Nitekim 1973 yılında Türkiye Birlik Partisinin (Çiçek, Aydın ve Baran, 2017, s. 44), 1975 yılında ise CGP’nin (Bozkır, 1996, s. 249) yükselen kutuplaşma sonucunda siyasi yelpazenin sol ve sağında seçim ittifakı kurma çabaları başarısızlıkla sonuçlanmış, küçük partiler kendi listeleriyle seçime girmeyi ve seçim sonrası koalisyonlarda etkin bir siyasal güç olarak hareket etmeyi tercih etmişlerdir.

2839 sayılı kanunun 33. maddesiyle getirilen ve 2020 itibariyle yürürlükte olan %10 ülke seçim barajı, küçük partiler için ‘seçim öncesi ittifak olmasa da seçim sonrasında kurulacak koalisyonda yer alınabilme’ seçeneğini ortadan kaldırmıştır. Bu denli yüksek bir seçim barajının yürürlüğe girmesi küçük partileri öncelikle mecliste temsil edilme stratejisi arayışına itmiştir (Türk, 2018; Uzun, 2018). Dolayısıyla, Türkiye’de seçim barajının olmadığı 1950-1977 arası dönemde sadece bir seçim ittifakı gerçekleşmişken geri kalan 19 ittifak, seçim barajının yürürlüğe girdiği

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

1983 seçimlerinden itibaren gerçekleşmiştir.³ Bu anlamda Türkiye’de seçim ittifaklarını açıklayıcı temel faktör seçim barajı olmuştur.

Seçim barajının ittifaklara yönelten temel faktör olması her ne kadar beklendik bir bulgu olsa da alternatif açıklayıcı faktörlerin elendiği ve farklı ülkelerdeki bulgularla Türkiye örneğinin karşılaştırıldığı bir çalışma henüz yürütülmemiştir. Ayrıca literatürdeki çalışmalar, seçim barajlarının bağımsız bir etkisinin olmadığını, daha çok orantısızlığı yükselterek küçük partiler için ittifakların çekiciliğini arttırdığını belirtmektedir (Golder, 2005, 2006; Ibenskas, 2015). Öte yandan seçim barajları karma seçim sistemlerini kullanan ülkelerde ittifak sayısını arttırsa da (Ferrara ve Herron, 2005), başkanlık sisteminin uygulandığı Latin Amerika ülkelerinde ittifaklar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir (Bunker, 2015). Ancak Bunker’in bulgusunun aksine Türkiye’de hükümet sistemi değişikliği sonrasında seçim ittifakı sayısı en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu durum nasıl açıklanabilir?

5.1. Başkanlık Sistemleri ve İttifaklar

Başkanlık seçimlerindeki seçim ittifakları ile ilgili literatürde en fazla dile getirilen husus seçimlerdeki tur sayısıdır. Tek turlu başkanlık seçimlerinde büyük partiler küçük partilerin desteğini alarak başkan adaylarının seçilmesini sağlama eğilimine gireceklerdir (Bunker, 2015). İki turlu başkanlık seçimlerinde siyasi partiler ilk turda kendi adayları ile şanslarını denemeyi tercih ederek seçim ittifaklarını ikinci tura bırakabileceği gibi ilk turda seçimleri garantilemeyi de seçebilir (Blais ve Indridason, 2007). İki turlu başkanlık seçimlerinde seçim ittifaklarının yaygın olarak görüldüğü iddiası başkanlık sistemine sahip Latin Amerika (Bunker, 2015; Kellam, 2017) ve Afrika ülkelerindeki (Arriola, 2013) kimi örneklerce doğrulanmaktadır.

Başkanlık seçim sisteminin seçim ittifakları üzerindeki etkisini şekillendiren ikinci unsur ise parlamento ve başkanlık seçimleri arasındaki süredir (Bunker, 2015; Ekinci, 2020). Popüler bir başkan adayının, mensup olduğu partinin gerek başkanlık seçimlerinde gerekse parlamento seçimlerinde oy oranını arttırması beklentisine ‘kuyruk etkisi’ (*coattail effect*) adı verilir (Miş ve Duran, 2018). Kuyruk etkisinin gücü başkanlık seçimleri ile parlamento seçimlerindeki zaman farkı tarafından belirlenir. Başkanlık seçimleri ile eş zamanlı gerçekleşen parlamento seçimlerinde ortak başkan adayının popülaritesi hem başkan adayının partisinin hem de ittifaka destek veren küçük partilerin oy oranlarını arttırabilmektedir (Borges ve Lloyd, 2016; Borges ve Turgeon, 2019). Dolayısıyla eş zamanlı seçimlerin gerçekleşmesi durumunda küçük partiler, popüler başkan adaylarına sahip büyük partiler ile ittifak yapmaya daha açık olacaklardır (West ve Spoon, 2017).

³Ülke seçim barajının mevcudiyetine rağmen 1983, 1987 ve 1999 seçimlerinde ittifaklar gerçekleşmemiştir. Kanımızca 1983 ve 1987 seçimlerinde ittifakların olmaması askeri darbenin getirdiği yasaklarla ilgilidir. 1983 yılında gerçekleşen seçimlere sadece yeni partiler olan ANAP, Halkçı Parti ve Milliyetçi Demokrasi Partisinin girmesine izin verilmiş, diğer partilerin adayları Milli Güvenlik Konseyi (MGK) tarafından veto edilmiştir. MGK’nın 1983 seçimleri öncesi seçim ittifaklarını veto gücü ve darbe sonrasında seçime girecek partilerin azlığı nedeniyle seçim ittifakları cazip bir seçenek olmamıştır. 1987 yılında ise eski liderlerin siyasete katılmasını yasaklayan Anayasa maddesi referandumla kaldırılmış ve eski liderler, ardıl partilerin başlarına dönmüştür. Referandumun hemen ardından erken seçim kararı alınması, henüz lider değişimlerini yeni tamamlamış partilere seçim ittifaklarını görüşmek için yeterli zaman bırakmamıştır. Böylece 1987 seçimlerinde de seçim ittifakı gerçekleşmemiştir. 1999 seçimlerinin istisnai durumu ise yerel seçimlerin genel seçimlerle beraber düzenlenmesi ile açıklanabilir. Yerel seçimler ile milletvekilliği seçimlerinin bir arada gerçekleşmesinden kaynaklanan çok sayıda aday bulunması ittifak görüşmelerini zorlaştırmış olabilir. Ancak bu iddia araştırmaya muhtaçtır.

Başkan adaylarının ilk turda seçilmesini sağlama amacını güden büyük partiler ise seçim ittifaklarına kapı aralayacaktır.

Türkiye’de ittifaklar yoluyla seçim barajını aşmayı sağlayan düzenlemeler ve Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinin aynı anda gerçekleşmesi 2018 seçimlerinde ittifak sayısını yükseltmiştir. 2017 yılında gerçekleşen Anayasa referandumu ile Cumhurbaşkanlığı seçimi ile genel seçimlerin aynı günde gerçekleştirilmesi ve Cumhurbaşkanlığı seçiminde ilk turda salt çoğunluğun sağlanamaması durumunda ikinci turda en fazla oy alan iki adaydan çoğunluğu elde eden adayın Cumhurbaşkanı seçilmesi kabul edilmiştir. Ayrıca 2018 yılında yapılan düzenlemeyle ülke barajının hesaplanmasında ittifak yapan partilerin toplam oyunun esas alınacağı belirtilmiştir. Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinin aynı anda gerçekleşmesi durumunda kuyruk etkisi faktörü ittifak ortağı partilerin etkisini arttırmaktadır. 2018 seçimleri öncesinde yapılan çeşitli anketler Cumhurbaşkanlığı İttifakının Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın popülerliğini ve AK Parti’nin ortağı MHP’nin seçim barajını geçememe ihtimalini göstermektedir (Vikipedi, 2021a, 2021b). Dolayısıyla MHP’nin Cumhurbaşkanı adayının popülerliğinden faydalanarak baraj sorununu ortadan kaldırmak için ittifaka eğilimli olduğunu ve bu yüzden kendi Cumhurbaşkanı adayını çıkarmadığını iddia edebiliriz. Öte yandan Millet İttifakı bileşenleri olan CHP, İYİ Parti ve SP gerek ilk tur Cumhurbaşkanlığı seçimlerine gerekse milletvekilliği seçimlerine kendi adayları ile katılmışlardır. Bu durum Millet İttifakı’nın büyük ortağı olan CHP’nin adayı Muharrem İnce’nin anketlerde geride kalması ile açıklanabilir. Bu anlamda ülke barajının hesaplanmasında ittifak yapan partilerin toplam oyunun esas alınacağı belirten hüküm Millet İttifakının seçim stratejisini şekillendirirken bu hükmün yanı sıra ‘kuyruk etkisi’ faktörü, 2018 seçimlerine katılan siyasi partilerin seçim ittifakı stratejisi şekillendirmiş gözükmektedir (Ekinci, 2020, s. 296).

Her ne kadar kuyruk etkisi ve seçim barajlarının ittifaklar yoluyla aşılmasına yönelik düzenleme 2018 seçimlerinde ittifak sayısını arttırsa da ittifaklar üzerine yapılmış karşılaştırmalı çalışmalar, ortak partilerin ideolojik yakınlığı ve büyüklükleri, ortak adayının popülerliği, karşı blokta güçlü bir adayın bulunması ve ittifaklar arası kutuplaşma gibi faktörlerin önemini altını çizmektedir (Blais ve Indridason, 2007; Kellam, 2017; Wahman, 2011). Bu yüzden ittifakların oluşumunu etkileyen bu faktörlerin de incelenmesi gerekmektedir.

6. İTTİFAK ORTAKLARININ BOYUTLARI VE SAYISI

Seçim ittifaklarının kurulmasındaki temel etken ittifakların ortaklara yönetme ya da politika anlamında bir fayda sağlayacağına olan inançtır (Golder, 2006, s. 197). Bu faydanın sağlanması için gerekli olan seçim başarısı ise ittifak ortaklarının muhtemel oy oranları, yani siyasi partilerin büyüklükleri ile alakalıdır (Wahman, 2011, 2013). Parlamenter sistemlerde koalisyonların kurulması üzerine yapılmış çalışmalar seçim ittifaklarının kurulmasında siyasi partilerin boyutları üzerine ipuçları sunmaktadır (Wyatt, 1999). Koalisyon teorilerine göre kurulacak hükümette en fazla sayıda bakanlık almayı hedefleyen rasyonel aktörler olan siyasi partiler asgari kazanan (*minimal winning coalition*) bir koalisyon kurma eğilimindedir (DeWinter ve Dumond, 2006). Koalisyon kurma görevini elinde tutan siyasi parti, güvenoyu almasını sağlayacak asgari büyüklükte bir koalisyonu kurarken asgari sayıda partiden oluşan bir koalisyon kurmayı seçecektir;

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

zira parti sayısının az olması koalisyon görüşmelerinin daha kolay ve pürüzsüz gerçekleşmesine sebep olmaktadır (Lijphart, 1999). Yine aynı şekilde siyasi partiler koalisyon görüşmelerinde büyük partiler yerine küçük partilerle görüşmeyi tercih edecektir; zira küçük partiler koltuk sayılarına oranla daha az sayıda bakanlık koltuğuna razı olacak, böylece büyük partiler daha fazla bakanlık elde edebilecektir (DeWinter ve Dumond, 2006). Dolayısıyla koalisyonların asimetrik partiler arasında kurulması beklenecektir.

Koalisyon teorisinin bu iddiasını seçim ittifaklarına uyarlayarak seçim ittifaklarında büyük partilerin asgari kazanma şartını sağlamaya yardımcı olacak küçük partilerle ittifak yapma eğiliminde olacağını iddia edebiliriz. İttifak görüşmelerini başlatacak olan parti bir ittifak yoluyla seçimi kazanma ihtimalinin olduğuna inandığı andan itibaren asgari kazanma şartını sağlayacak bir ittifak arayışına girebilir (Allern ve Aylott, 2009; Machado, 2009; Wahman, 2011). İttifak görüşmeleri esnasında büyük parti, büyüklüğüyle orantılı olarak daha fazla koltuk talebini küçük partiye kabul ettirebilecek, küçük parti ise ittifak yoluyla meclise girebileceği (Verthe ve Deschouwer, 2011) ve büyük partinin popülerliğinin sağlayacağı 'kuyruk etkisini' kullanarak kazanacağı koltuk sayısını arttırabileceği için büyük partinin sunduğu teklife daha sıcak yaklaşacaktır (West ve Spoon, 2017).

Tablo 1: İttifak Ortaklarının Boyutları

	Sayı	Yüzde
Küçük-Mikro	13	65
Büyük-Küçük	5	25
Büyük-Mikro	2	10

Parti boyutu belirlenmesinde ittifaktan önceki en yakın milletvekili ya da il genel meclisi seçimlerinde aldığı oy oranı esas alınmıştır. Seçimlere daha önce katılmamış partilerin sınıflandırılması için partinin ittifak sonrası tek başına katıldığı ilk milletvekili ya da il genel meclisi seçimlerinde aldığı oy oranı esas alınmıştır. Seçimlerde %15'den fazla oy alan partiler büyük, %1'den az oy alan partiler mikro ve %1 ile %15 arası oy alan partiler küçük partiler olarak değerlendirilmiştir.

İttifakların asimetrik boyuta sahip siyasi partiler arasında gerçekleşeceği iddiasını destekleyen örnek vaka (Allern ve Aylott, 2009; Verthe ve Deschouwer, 2011) ve karşılaştırmalı (Ibenskas, 2015) çalışmalar bulunsa da kimi karşılaştırmalı çalışmalar ittifakların benzer oy oranlarına sahip partiler arasında kurulduklarını bulmuştur (Gandhi ve Reuter, 2013; Golder, 2006). Türkiye örneği ise ittifakların asimetrik boyutlardaki siyasi partiler arasında gerçekleştiğini göstermektedir. Coakley'in (2010) partilerin boyutlarına dair geliştirdiği kriterleri temel alarak yaptığımız sınıflandırmaya göre Türkiye'de gerçekleşen 20 seçim ittifakından tamamı farklı büyüklüğe sahip siyasi partiler arasında gerçekleşmiştir (Tablo 1). Seçim ittifaklarının 18'inde

küçük, 15'inde de mikro partilerin yer alması, bu partilerin ittifaklara daha açık olduğunu göstermektedir. Büyük partiler ise kazançlarını arttıracak bir seçim ittifakını tercih etmekte olduğu için genellikle kayda değer bir oy oranına sahip olan küçük partiler ile ittifaka girme eğilimindedir. Bu yüzden kurdukları 7 seçim ittifakının beşinde küçük partileri tercih etmişlerdir. Ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesi ve 2018 yılında milletvekilliği ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin aynı anda gerçekleşmesi, büyük partileri boyut ayırımı yapmaksızın her siyasi partiye sıcak durmaya itmiş gözükmektedir. Zira büyük partilerin mikro partiler ile kurduğu iki seçim ittifakı da 2018 seçimlerinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesi küçük partilerin yanı sıra mikro partilerin de önemini arttırmıştır.

Tablo 2: İttifaklardaki Parti Sayısı

	Toplam		Büyük Parti		Küçük Parti	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2	10	50	6	86	4	31
3	4	20	1	14	3	23
4 ve üstü	6	30	0	0	6	46

İttifak içindeki parti sayısına bakıldığında ise ittifakların yarısının iki partinin ortaklığı ile gerçekleştiği gözükmektedir (Tablo 2). Asgari kazanan koalisyon teorisi beklentisi doğrultusunda büyük partiler ittifak görüşmelerinin daha kolay geçeceği ve kazançların daha az ortakla paylaşılacağı iki partiden oluşan ittifakları tercih etmişlerdir. Türkiye'de büyük partilerin kurduğu yedi ittifaktan altısı iki ittifak ortağından oluşmaktadır. Tek istisna ise 2018 seçimlerinde CHP'nin, İYİ Parti ve SP ile üç ortaklı bir ittifakı tercih etmesidir. Bu anlamda Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, büyük partileri mikro partilerle ittifaka yönlendirmesinin yanı sıra ittifak ortağı sayısını arttırmaya yöneltmiş görünmektedir. Küçük ve mikro partiler ise büyük partiler ile ittifak kuramadıkları durumlarda meclise girme şansını arttırmak için ittifak ortağı sayısını arttırmayı denemişlerdir. Küçük partiler tarafından kurulan 13 ittifakın dördü iki ortağa, üçü üç ortağa, altısı ise dört ve daha fazla ortağa sahiptir.

7. İTTİFAK ORTAKLARI ARASI İDEOLOJİK YAKINLIK, İKTİDAR DURUMU VE GEÇMİŞ İTTİFAKLARIN BAŞARISI

Seçim ittifaklarının hangi siyasi partiler arasında kurulabileceğini açıklayan bir diğer önemli faktör ittifak kurma potansiyeline sahip partiler arasındaki ideolojik yakınlıktır (*ideological proximity*). İdeolojik yakınlık hipotezinin ana iddiası benzer ideolojileri paylaşan siyasi partilerin seçim öncesi ittifak ya da seçim sonrası koalisyon yapma ihtimalinin yüksek olmasıdır (DeWinter ve Dumond, 2006; Golder, 2006). Tek başına ya da koalisyon yoluyla iktidara gelme ihtimaline sahip siyasi partiler, kendileriyle benzer önceliklere sahip diğer partiler ile seçim ittifakına girerek

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

gelecekte ortaya çıkması muhtemel koalisyonlara dair seçmenlere sinyal vermekte ve koalisyon ihtimalleri konusunda belirsizliği gidererek seçmen desteğini sağlamaktadır (Golder, 2006). Ayrıca karşıt ideolojiye sahip güçlü bir rakibin bulunması durumunda benzer ideolojik pozisyonları paylaşan siyasi partiler, rakibin iktidara gelerek kendilerine uzak ideolojik politikalar izlemesini engelleme eğilimine girebilirler (Allern ve Aylott, 2009). Bu yüzden ideolojik olarak birbirine yakın siyasi partiler arasında seçim ittifaklarının kurulma ihtimalinin yüksek olması beklenebilir.

Tablo 3: İttifak Ortaklarının İdeolojileri

	Toplam		Mikro Parti	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sosyalist-Sosyalist	7	35	7	47
Merkez Sağ-Milliyetçi/Muhafazakâr	6	30	4	27
Milliyetçi/Muhafazakâr- Milliyetçi/Muhafazakâr	2	10	2	13
Merkez Sol-Milliyetçi/Muhafazakâr	2	10	1	7
Merkez Sol-Sosyalist	1	5	0	0
Milliyetçi/Muhafazakâr-Sosyalist	1	5	1	7
Merkez Sol-Merkez Sol	1	5	0	0

Fransa (Blais ve Indridason, 2007) ve Hindistan (Wyatt, 1999) gibi tekil örnekleri inceleyen çalışmaların yanı sıra kimi karşılaştırmalı çalışmalar (Golder, 2006; Ibenskas, 2015; Kellam, 2017) seçim ittifaklarının ideolojik olarak birbirine yakın partiler arasında gerçekleştiğini göstermektedir. Ancak, Meksika (Spoon ve Gomez, 2017), Hindistan (Sridharan, 2004), İsveç ve Norveç (Allern ve Aylott, 2009) ile Kenya, Güney Afrika ve Senegal'deki (Resnick, 2005) kimi ittifaklarda ortaklar arası ideolojik yakınlık önemli olmamıştır. Türkiye örneği ise ideolojik yakınlığın seçim ittifaklarının oluşmasında oldukça önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Türkiye'de gerçekleşen 20 seçim ittifakından dokuzu sol partiler, sekizi sağ partiler arası gerçekleşmiştir (Tablo 3). Sadece üç seçim ittifakında sağ ve sol partiler ittifak kurmuşlardır. Mikro partiler incelendiğinde ise ideolojik hedefler daha da önemli gözükmektedir. Mikro partilerin katıldığı 15 seçim ittifakından yedisi sosyalist ve Kürt siyasi hareketini destekleyen partiler arasında, ikisi ise milliyetçi-muhafazakâr partiler arasında kurulmuştur. Milliyetçi-muhafazakâr mikro partiler dört seçimde merkez sağ partileri ile ittifak kurmuş, sadece 2018 seçimlerinde merkez solun temsilcisi CHP ile ittifaka girmiştir. Ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş, muhalefet cephesinde ideolojilerin ittifaklar için önemini azaltmıştır. Sistem değişikliğine dek sadece 1954 seçimlerinde muhafazakâr bir parti sosyalist bir parti ile ittifak kurmuşken, 2018 seçimlerinde

merkez sol ile milliyetçi-muhafazakâr ve merkez sağ partiler arasında iki farklı ittifak kurulmuştur. İdeolojik yelpazenin farklı tarafındaki muhalefet partileri arası ittifaklar, literatürde daha az değinilen bir faktör olan ittifak ortaklarının iktidar durumunun önemini göstermektedir.

Tablo 4: İttifak ortaklarının hükümet durumu

	Toplam		Büyük Parti	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ortaklardan en az biri iktidarda	2	10	2	29
Ortakların tamamı muhalefette	18	90	5	71

Otoriter yönetimlerde muhalefet partilerinin ittifak eğilimlerini inceleyen çeşitli çalışmalar otoriter yönetim karşıtlığının muhalefet partileri arasında ittifakların kurulmasını kolaylaştırdığını bulmuştur. Örneğin Gandhi ve Reuter (2013), demokratik olmayan rejimlerde muhalefet üzerindeki baskıların artmasının muhalefet partilerini ittifaklara yönelttiğini bulmuştur. Rekabetçi otoriter ülkelerdeki seçimleri inceleyen Wahman (2011) ise muhalefet partilerinin seçimi kazanma ihtimali ile bu partiler ve iktidardaki yönetim arasındaki ideolojik farklılığın yüksek olduğu durumlarda muhalefet partilerinin ittifak yapma eğilimlerinin arttığını belirtmiştir. Türkiye örneği de bu çalışmalara benzer niteliktedir. Türkiye’de gerçekleşen 20 seçim ittifakından 18’i muhalefet partileri arasında gerçekleşmiştir (Tablo 4). İktidardaki partiler tarafından gerçekleştirilen iki seçim ittifakının tamamı ise Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesi sonrasında gerçekleşmiştir. Dahası, 2018 seçimlerine dek büyük partilerce gerçekleştirilen üç seçim ittifakının tamamında siyasi partiler seçim öncesinde muhalefet durumundadır. Ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesiyle birlikte ilk defa iktidardaki bir siyasi parti, seçimler öncesinde iki ayrı seçim ittifakı kurmuştur.

İttifakları etkileyen bir diğer faktör ise geçmiş ittifakların başarısıdır. Geçmişte gerçekleşen başarılı ittifaklar ve ittifak ortakları arasındaki pozitif ilişkiler bir sonraki seçimlerde seçim ittifakı ihtimalini pozitif etkilediği kimi çalışmalarda belirtilmektedir (Allern ve Aylott, 2009; Ibenskas, 2015; Spoon ve Gomez, 2017). İttifak ortakları arasındaki uyum ve ittifakların başarısının gelecek seçimlerdeki ittifakları kolaylaştırdığı iddiası Türkiye örneği için geçerli gözükmektedir. 2002 yılından itibaren Kürt ve sosyalist partilerin kurduğu ittifakların toplam oy oranını ya da milletvekili sayısının genellikle her seçimde arttırması ve 2007 ve 2011 genel seçimlerinde ittifakların başarısı, gelecek seçim ittifaklarını kolaylaştırmanın yanı sıra seçim ittifaklarını partileşme yoluna itmiştir. 2002 yılında DEHAP aday listesi altında ülke seçim barajını geçmeye çalışan Kürt siyasi hareketi partileri ile sosyalist partiler, 2007 seçimlerinde Kürt siyasi hareketinin belirli seçim bölgelerinde yoğunlaşmasını avantajlarına kullanarak bölge taksimatı yolunu seçmişlerdir. %10 ülke seçim barajını aşmak için ‘Bin Umut Adayları’ adı ile 44 ilden 61 ortak bağımsız aday gösterip diğer seçim bölgelerinde ya kendi adaylarını gösteren ya da bağımsız

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

adaylar lehine oy verilmesini isteyen ittifak ortakları, bu strateji sonucunda 22 milletvekilliği elde etmişlerdir (Bianet, 2007). Bölge taksimatı yaparak belirli bölgelerde bağımsız adaylar lehine oy kullanma çağrısı stratejisi 2011 seçimlerinde de tekrar edilmiştir. Bu stratejinin başarısı sonucunda 41 ilde 65 ortak aday destekleme kararı alan partiler, meclise 35 milletvekili sokmuştur. 2007 ve 2011 seçimlerinde yaşanan bu başarılar Kürt siyasi hareketinin ve sosyalist partilerin bazılarının Halkların Demokratik Kongresi (HDK) adlı çatı örgüt altında toplanmasıyla sonuçlanmıştır (Halkların Demokratik Kongresi, 2021). Seçim ittifakının başarıları ise HDK'ya katılmayan diğer partilerin HDK'nın partileşmesi sonucu ortaya çıkan HDP'ye desteğinin devamıyla sonuçlanmıştır. Örneğin HDK bileşeni olmayan EMEP, 2018 Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimleri (Evrensel, 2018) ile 2019 yerel seçimlerinde HDP'ye desteğini devam ettirmiştir (Evrensel, 2019). Benzer bir şekilde 2018 seçimlerinde Cumhur ve Millet ittifakı ortakları arasındaki uyum ve ittifakların başarısı, 2019 yerel seçimlerinde bu ittifakların devamıyla sonuçlanmıştır. İktidardaki AK Parti, yerel seçimlerde MHP ile Cumhur İttifakını devam ettirirken Millet İttifakının unsurlarından CHP ve İYİ Parti, ittifaklarını yerel seçimlere taşımışlardır (H. Duran ve Miş, 2019).

8. SONUÇ

Bu çalışmada karşılaştırmalı politika literatüründe bahsedilen ve seçim ittifaklarının oluşma şartlarını şekillendiren faktörlerin Türkiye örneğinde ne derece geçerli olduğu araştırılmıştır. Türkiye’de gerçekleşen genel seçimlerde seçim ittifaklarının kurulmasını etkileyen faktörleri ve parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ittifaklar üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma kapsamında ilk olarak seçim ittifaklarına dair bir tanım yapılmış ve bu tanıma uyan ve Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifakları kısaca tanıtılmıştır. Çalışmamızın ikinci kısmında ise ittifakların kurulmasını etkileyen faktörler literatür taraması yoluyla ortaya koyulmuş ve bu faktörlerin Türkiye için ne derece açıklayıcı olduğu analiz edilmiştir.

Çalışmamızın ana bulgusu ülke seçim barajının ittifakları şekillendiren temel faktör olduğudur. 1980 öncesinde kullanılan farklı seçim sistemleri ve benzer seçim ittifakı yasaklarına rağmen sadece bir ittifak gerçekleşmişken %10 seçim barajının yürürlüğe girdiği 1983 seçimlerinden itibaren 19 ittifak kurulmuştur. 1950’li yıllarda seçim sisteminin getirdiği yüksek orantısızlık ittifak çabalarını getirmiş olsa da ittifakların kurulmasını zorlaştırıcı hukuki düzenlemeler nedeniyle sadece bir ittifak kurulmuştur. Öte yandan 1961 yılında nisbi temsil sisteminin getirilmesiyle küçük partiler seçim öncesinde kurulacak ittifaklar yerine seçim sonrasında kurulması muhtemel koalisyonlarda yer almayı tercih etmişlerdir. 1983’den itibaren son derece yüksek ülke seçim barajının yürürlüğe girmesiyle birlikte bu seçenek ortadan kalkmış ve özellikle küçük ve mikro partiler seçim ittifaklarında yer almışlardır. Literatürde ittifakların oluşumunu açıklamakta kullanılan yüksek orantısızlık ve parti sistemindeki parçalanma faktörleri ise Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifaklarını doğrudan açıklayamamaktadır.

Seçim ittifaklarına dair karşılaştırmalı çalışmalar, ittifakların hangi partiler arasında mümkün olduğuna dair ipuçları sunmaktadır. Türkiye örneğinde ittifaklar asimetric boyutlara sahip ve ideolojik olarak birbirine yakın siyasi partiler arasında kurulmuştur. Türkiye’de gerçekleşen seçim ittifaklarının büyük oranda asimetric boyutlara sahip siyasi partiler arasında gerçekleşmiş ve ittifakların yarısı iki ortaktan oluşmuştur. Büyük partiler genellikle küçük bir ortak ile ittifak kurma eğilimindeyken küçük partiler daha çok mikro partiler ile ittifak gerçekleştirmiş ve ittifakın oy oranını arttırmak için ittifaktaki ortak sayısını arttırmışlardır. Ayrıca ittifakların hemen hepsinde ittifak ortağı partiler muhalefette yer almaktadır. Son olarak geçmiş ittifakların başarısı sonraki ittifakları pozitif etkilemiştir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile birlikte seçim ittifaklarında birtakım değişiklikler yaşanmıştır. İttifakların kurulmasının önündeki hukuki engellerin kaldırılmasına rağmen seçim barajının korunması ve ittifak ortaklarının aldıkları toplam oyun ülke barajını aşmada esas alınması, seçim barajını geçerek mecliste temsil edilmek isteyen küçük partileri ittifaklara mecbur bırakmıştır. Öte yandan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinin aynı anda yapılması küçük partileri popüler bir Cumhurbaşkanı adayına sahip ittifaklara yöneltmiştir. Büyük partiler ise Cumhurbaşkanı adaylarının ilk turda seçilme ihtimalini arttırmak için ortak sayısını arttırmaya ve küçük partilerin yanı sıra mikro partilerle de ortaklık kurmaya başlamışlardır. Dahası, büyük partiler ideolojik olarak farklı siyasi partilerle de ortaklığın kapısını aralamış ve ilk defa iktidardaki bir parti muhalefette olan küçük ve mikro partilerle ittifaklara yönelmiştir.

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

Çalışmamızın kimi sınırlılıkları bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesi sonrasında sadece bir milletvekilliği seçimi gerçekleşmiş olması hükümet sistemindeki değişikliğinin ittifaklar üzerindeki etkilerine dair genelleme yapmamızı engellemektedir. Dolayısıyla çalışmamızın bulgularının gelecek seçimlerle tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. Öte yandan ittifakları kolaylaştırıcı faktörlere ve seçim barajına rağmen 1999 seçimlerinde ittifakların gerçekleşmemesi açıklanmayı bekleyen bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca ittifakların kurulmasını değerlendiren bu çalışma ittifak çabalarının neden başarısızlığa uğradığına dair bir çalışma ile desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- AA. (2021, 8 Eylül). Eski Başbakan Tansu Çiller 28 Şubat Sürecini Anlattı. <https://www.aa.com.tr/tr/28-subat/eski-basbakan-tansu-ciller-28-subat-surecini-anlatti/2159584> .
- Albala, A., & Borges, A. (2017). Pre-Electoral Coalitions and Cabinet Stability in Presidential System. *9th Meeting of the Latin American Political Science Association* içinde. Montevideo, 26-28 July.
- Albayrak, M. (2008). Hürriyet Partisinin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 24(71), 341–380.
- Aldıkaçtı, O. (1959). 27 Ekim 1957 Milletvekilleri Seçimi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 24(1–4), 13–24.
- Allern, E. H. & Aylott, N. (2009). Overcoming the Fear of Commitment: Pre-electoral Coalitions in Norway and Sweden. *Acta Politica*, 44(3), 259–285.
- Anayasa Mahkemesi. (1965). Anayasa Mahkemesi Kararı Esas No. 1963/171, Karar No. 1965/13. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararWord/1965-13-nrm.docx>.
- Arriola, L. R. (2013). *Multiethnic Coalitions in Africa: Business Financing of Opposition Election Campaigns*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barın, T. (2019). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Temsilde Adalet İlkesi ve “Seçim İttifakı” Düzenlemesinin Değerlendirilmesi. *YBHD*, 4(1), 1–34.
- Bianet. (2007, 11 Ağustos). Bağımsız Milletvekili Adaylarının Tam Listesi. <https://bianet.org/bianet/siyaset/98781-bagimsiz-milletvekili-adaylarinin-tam-listesi>.
- Bianet. (2011, 13 Nisan). EMEP, TKP ve ESP’de Yüzde 40 Kadın, Yüzde 60 Erkek Aday. <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/129231-emep-tkp-ve-esp-de-yuzde-40-kadin-yuzde-60-erkek-aday>.
- Blais, A., & Indridason, I. H. (2007). Making Candidates Count: The Logic of Electoral Alliances in Two-round Legislative Elections. *Journal of Politics*, 69(1), 193–205.
- Bogaards, M. (2014). Electoral Alliances in Africa: What Do We Know, What Can We Do? *Journal of African Elections*, 13(1), 25–42.
- Borges, A., & Lloyd, R. (2016). Presidential Coattails and Electoral Coordination in Multilevel Elections: Comparative Lessons from Brazil. *Electoral Studies*, 43, 104–114.
- Borges, A., & Turgeon, M. (2019). Presidential Coattails in Coalitional Presidentialism. *Party Politics*, 25(2), 192–202.
- Bozkır, G. (1996). Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu’nun Siyasi Kişiliği. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2(6–7), 227–262.
- Bunker, K. (2015). *Coalition Formation in Presidential Regimes: Evidence From Latin America*.

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

London School of Economics.

- Carroll, R., & Cox, G. W. (2007). The Logic of Gamson's Law: Pre-election Coalitions and Portfolio Allocations. *American Journal of Political Science*, 51(2), 300–313.
- Çelik, A. (2014). 1950'lerin Unutulan (Demokrat) İşçi Partisi ve Onun Üç Sisyphus'u. *Çalışma ve Toplum*, 2, 31–62.
- Chiru, M. (2015). Early Marriages Last Longer: Pre-electoral Coalitions and Government Survival in Europe. *Government and Opposition*, 50(2), 165–188.
- Çiçek, A. C., Aydın, S. ve Baran, H. (2017). Gelenekle Sol Arasında Sıkışmış Bir Siyasal Hareket: (Türkiye) Birlik Partisi. *SİYASAL: Journal Political Sciences*, 26(2), 27–52.
- Coakley, J. (2010). The Rise and Fall of Minor Parties in Ireland. *Irish Political Studies*, 25(4), 503–538.
- Çolak, Ç. D. (2020). Seçim İttifakı Sisteminin 2018 Milletvekili Genel Seçimine Etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 719–742. <https://doi.org/10.17153/oguibf.532102>.
- Cumhuriyet. (2015, 18 Eylül). HDP ve EMEP, 1 Kasım'da da Birlikte Hareket Edecek. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/hdp-ve-emep-1-kasimda-da-birlikte-hareket-edecek-372013>.
- Cumhuriyet. (2018, 11 Mayıs). Türkiye İşçi Partisi: Oyumuz Demirtaş'tan yana. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye-isci-partisi-oyumuz-demirtastan-yana-973223>.
- Debus, M. (2009). Pre-electoral Commitments and Government Formation. *Public Choice*, 138, 45–64.
- DeWinter, L., & Dumond, P. (2006). Parties into Government: Still many puzzles. R. S. Katz ve W. Crotty (Ed.), *Handbook of Party Politics* içinde (ss. 175–189). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Duran, B. (2012). *Türk Parlamento Tarihi TBMM 19. Dönem (1991-1995) I. Cilt Yasama*. Ankara: TBMM Basımevi.
- Duran, H., & Miş, N. (2019). İttifaktan Blok Siyasetine 31 Mart Yerel Seçimleri. *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 363–393.
- Duverger, M. (1970). *Siyasal Partiler: Modern Devletteki Örgütleri Ve Faaliyetleri*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Ekinci, A. (2020). *Yükselen Bir Hükümet Sistemi Tercihi Olarak Tek Başlı Karma Hükümet Sistemleri*. Ankara: Yetkin.
- Evrensel. (2018, 4 Mayıs). EMEP: Seçimde Selahattin Demirtaş'ı ve HDP'yi destekleyeceğiz. <https://www.evrensel.net/haber/351642/emep-secimde-selahattin-demirtasi-ve-hdpyi-destekleyecegiz>.
- Evrensel. (2019, 29 Ocak). Dersim'de Seçim İçin Ortaklık Kuruldu: Belediyeyi Kayyımdan

Alacağız. <https://www.evrensel.net/haber/372203/dersimde-secim-icin-ortaklik-kuruldu-belediyeyi-kayyimdan-alacagiz>.

- Ferrara, F., & Herron, E. S. (2005). Going It Alone? Strategic Entry under Mixed Electoral Rules. *American Journal of Political Science*, 49(1), 16–31.
- Freudenreich, J. (2016). The Formation of Cabinet Coalitions in Presidential Systems. *Latin American Politics and Society*, 58(4), 80–102.
- Gandhi, J., & Reuter, O. J. (2013). The Incentives for Pre-electoral Coalitions in Non-democratic Elections. *Democratization*, 20(1), 137–159.
- Göksel, T., Çınar, Y., & Yürük, S. (2018). İttifaklı Seçim Sistemi ve Sandalye Dağıtım Mekanizmalarının Temsilde Adalet Açısından Siyasal Analizi: Türkiye Örneği. *Turkish Studies*, 13/14, 99–124.
- Golder, S. N. (2005). Pre-electoral Coalitions in Comparative Perspective: A test of Existing Hypotheses. *Electoral Studies*, 24(4), 643–663.
- Golder, S. N. (2006). Pre-Electoral Coalition Formation in Parliamentary Democracies. *British Journal of Political Science*, 36(2), 193–212.
- Halkların Demokratik Kongresi. (2021). Bileşenler. 11 Ağustos 2021 tarihinde <https://www.halklarindemokratikkongresi.net/hdk/bilesenler/497>.
- Howard, M. M., & Roessler, P. G. (2006). Liberalizing Electoral Outcomes in Competitive Authoritarian Regimes. *American Journal of Political Science*, 50(2), 365–381.
- Ibenskas, R. (2015). Understanding Pre-electoral Coalitions in Central and Eastern Europe. *British Journal of Political Science*, 46, 743–761.
- Kellam, M. (2017). Why Pre-Electoral Coalitions in Presidential Systems? *British Journal of Political Science*, 47(2), 391–411.
- Küçük, A., & Aydoğdu, Y. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Milletvekili Seçim Sistemi Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 23(90), 7–33.
- Laakso, M., & Taagepera, R. (1979). “Effective” Number of Parties: A Measure with Application to West Europe. *Comparative Political Studies*, 12(1), 3–27.
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven and London: Yale University Press.
- Loosemore, J., & Hanby, V. J. (1971). The Theoretical Limits of Maximum Distortion: Some Analytic Expressions for Electoral Systems. *British Journal of Political Science*, 1(4), 467–477.
- Machado, A. (2009). Minimum Winning Electoral Coalitions under Presidentialism: Reality or Fiction? The Case of Brazil. *Latin American Politics and Society*, 51(3), 87–110.
- Milliyet. (1975a, 21 Mart). MC “Seçim İttifakı” ve “Seçim Birliğini” Açıkladı.
- Milliyet. (1975b, 4 Haziran). MC’liler Gelmeyince Seçim İttifakı Görüşlemedi.

TÜRKİYE'DE SEÇİM İTTİFAKLARI: 1950-2018

- Milliyet. (1976, 26 Mayıs). MHP de Seçmen Yaşının 18'e İndirilmesini İstedi.
- Milliyet. (1977, 28 Temmuz). Hükümet Programı.
- Miş, N. ve Duran, H. (2018). *Seçim İttifakları*. İstanbul: SETA.
- Neziroğlu, İ., & Yılmaz, T. (2015). *Koalisyon Hükümetleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Ankara: TBMM Basımevi.
- NTV. (2018, 3 Mayıs). BBP, AK Parti Listesinden Seçime Girecek. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/bbp-ak-parti-listesinden-secime-girecek,c88DXpx80qkzvxLs5bZdw>.
- Oğuz, M. C. (2019). Seçimlerin Demokratikleşme Sürecine Etkileri: Seçim İttifakları ve Türkiye Üzerine Bir Tartışma. *Memleket Siyaset Yönetim*, 14(31), 93–128.
- Özbudun, E. (2011). *Türkiye'de Parti ve Seçim Sistemleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özçelik, O. (2010). 2839 Sayılı Milletvekili Seçim Kanunu ile 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi. <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/2/2-0671.pdf>.
- Plescia, C. (2017). The Effect of Pre-Electoral Party Coordination on Vote Choice: Evidence from the Italian Regional Elections. *Political Studies*, 65(1), 144–160.
- Resmi Gazete. (1977a, 26 Aralık). YSK Kararları Karar No: 3145 İtiraz No: 720.
- Resmi Gazete. (1977b, 26 Aralık). YSK Kararları Karar No: 3026 İtiraz No: 770.
- Resmi Gazete. (1978a, 3 Ocak). YSK Kararları Karar No: 3340 İtiraz No: 869.
- Resmi Gazete. (1978b, 3 Ocak). YSK Kararları Karar No: 3341 İtiraz No: 870.
- Resmi Gazete. (1978c, 1 Şubat). YSK Kararları Karar No: 620 İtiraz No: 528.
- Resmi Gazete. (1978d, 11 Şubat). YSK Kararları Karar No: 718 İtiraz No: 614.
- Resnick, D. (2005). *Are Electoral Coalitions Harmful for Democratic Consolidation in Africa? Working Paper No. 2011/07*. Helsinki: UNU-WIDER.
- Sarıbay, S. (2007). 10.06.1983 tarihli 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi. <https://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-1019.pdf>.
- Savut, E. (2020). Geçmişten Bugüne Türkiye Siyasetinde Seçim İttifakları: Tercih Mi? Zorunluluk Mu? *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 33–48.
- Sol Haber. (2011, 2 Ocak). DSİP Geçmişiyile Yüzleşmek İster mi? <https://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/dsip-gecmisiyle-yuzlesmek-ister-mi-haberi-37568>.
- Spoon, J., & Gomez, A. P. (2017). Unusual Bedfellows? PRI– PVEM Electoral Alliances in Mexican Legislative Elections. *Journal of Politics in Latin America*, 9(2), 63–92.
- Sridharan, E. (2004). Electoral Coalitions in 2004 General Elections: Theory and Evidence. *Economic and Political Weekly*, 39(51), 5418–5425.

- TBMM Tutanak Dergisi. (1991). 133üncü Birleşim (Olağanüstü) 24.08.1991 Cumartesi, 108.
- Tillman, E. R. (2015). Pre-electoral Coalitions and Voter Turnout. *Party Politics*, 21(5), 726–737.
- Türk, H. S. (2018, 1 Mart). Seçim İttifakları Düzenlenirken. *Milliyet*. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/dusunenlerin-dusuncesi/secim-ittifaklari-duzenlenirken-2-2618748>.
- Türkkan, E., & Çınar, Ö. (2020). *Türkiye’de Yapılan Seçim İttifaklarının Seçim Sonuçlarına Etkisi*. İstanbul: Hiper Yayın.
- Ünal, B. A. (2019). Türkiye’nin Yeni Sisteminde Seçim Öncesi İttifaklar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 321–328.
- Ustabulut, B. (2018). Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar İlkeleri Çerçevesinde Türkiye’de Ülke Seçim Barajı Uygulaması. *İnsan ve İnsan Dergisi*, (18), 341–358.
- Uzun, M. S. (2018). *Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku Kısıtları İçerisinde Türkiye’de Seçim İttifakları ve Alternatif Seçim İttifakı Modelleri* [Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Verthe, T. & Deschouwer, K. (2011). Joining Forces: The Formation of Pre-electoral Alliances at the 2006 Municipal Elections in Flanders. *Paper prepared for presentation at the ECPR General Conference Reykjavik 25-7 August 2011* içinde (ss. 1–21).
- Vikipedi. (2021a). 2018 Türkiye Genel Seçimleri için Yapılan Anketler. https://tr.wikipedia.org/wiki/2018_Türkiye_genel_seçimleri_için_yapılan_anketler.
- Vikipedi. (2021b). 2018 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi için Yapılan Anketler. https://tr.wikipedia.org/wiki/2018_Türkiye_cumhurbaşkanlığı_seçimi_için_yapılan_anketler
- Wahman, M. (2011). Offices and Policies - Why do Oppositional Parties form Pre-electoral Coalitions in Competitive Authoritarian Regimes? *Electoral Studies*, 30(4), 642–657.
- Wahman, M. (2013). Opposition Coalitions and Democratization by Election. *Government and Opposition*, 48(1), 3–32.
- West, K. J., & Spoon, J. J. (2017). Coordination and Presidential Coattails: Do Parties’ Presidential Entry Strategies affect Legislative Vote Share? *Party Politics*, 23(5), 578–588.
- Wyatt, A. (1999). The Limitations on Coalition Politics in India: The Case of Electoral Alliances in Uttar Pradesh. *Journal of Commonwealth & Comparative Politics*, 37(2), 1–21.
- Yeni Şafak. (2018, 23 Mayıs). 4 DP’li İyi Parti listesinden aday gösterildi. <https://www.yenisafak.com/secim/4-dpli-iyi-parti-listesinden-aday-gosterildi-3333288>.

EXTENDED ABSTRACT

Turkish presidential and parliamentary elections in 2018 that took place after the transition to presidential system increased academic interest on pre-electoral coalitions. Due to its prevalence in different countries and its effects on the stability of coalition governments and democratic consolidation, the subject of pre-electoral coalition has been widely studied in the related literature. However, already limited studies on Turkish pre-electoral coalitions have not dealt with some of the variables to explain the formation of the phenomenon. This study evaluated the factors on pre-electoral coalition formation for the case of Turkey and dealt with the impact of governmental system change on pre-electoral coalitions.

The present study started with defining pre-electoral coalitions to distinguish them from other forms of alliances, including pre-electoral pacts and stand-down agreements. In pre-electoral coalitions, at least two parties decide to coordinate their electoral strategies and publicly declare their decisions (Golder, 2006). Applying this definition, we found 20 pre-electoral coalitions formed between 1950 and 2018 general elections. Only one pre-electoral coalition took place in 1954 general elections and the remaining 19 coalitions, which used the strategies of either joint-list or nomination agreements, began with the 1991 general elections. However, no pre-electoral coalition was formed in the general elections between 1954 and 1991 general elections. This phenomenon may be firstly explained with reference to the legal regulations.

In the second part, it dealt with the legal regulations on pre-electoral coalitions. Between 1954 and 2018 general elections, regulations to discourage pre-electoral coalitions were enacted. Despite limited attempts to remove the legal bans on pre-electoral coalitions, they remained intact until the 2018 general elections. Until this period, political parties nominated their candidates from a single party list to bypass the ban on pre-electoral coalitions and joint lists. Before the 2018 general elections, the ban on forming pre-electoral coalitions and joint lists was removed but the 10% national electoral threshold remained intact.

Although legal regulations on pre-electoral coalition shaped the strategies of pre-electoral coalitions, they did not prevent their formation. Disproportionality and party system fragmentation, which are used to explain pre-electoral coalition formation, were not valid factors for Turkey. However, electoral thresholds, which also increased disproportionality, was the main explanatory factor for pre-electoral coalition formation in Turkey. Although the disproportional electoral system in the 1950s increased the attempts to form pre-electoral coalitions, legal regulations to restrict them resulted with the failure of these attempts and with the formation of only one coalition. Introduction of proportional electoral system in 1961 increased party system fragmentation and consequent coalition governments, especially in the 1970s. However, since there was no national electoral threshold, minor parties, which could easily access to parliament, preferred government coalitions that could take place after the elections rather than pre-electoral ones. Introduction of the 10% national threshold in 1983 lowered the chance of gaining access to parliament for minor parties so that most pre-electoral coalitions were formed by minor and micro parties.

Pre-electoral coalitions in Turkey all took place between political parties with asymmetric sizes. Half of the coalitions had two partners, and major parties mostly preferred coalitions with a minor party. On the other hand, if minor parties could not form a pre-electoral coalition with a major party, they sought alliance with micro parties and increased the number of coalition partners to increase the vote share of the coalition. Ideological proximity was an important determinant of pre-electoral coalitions and 17 out of 20 electoral coalitions were formed between partners that

shared similar ideological outlook. Besides, coalition partners were in opposition in 90% of pre-electoral coalitions. Finally, previous success of pre-electoral coalitions and the positive relations between the partners had positive impacts on the consecutive elections.

Transition to presidential regime resulted with changes in these general trends. Despite the removal of bans on pre-electoral elections, electoral threshold remained intact and total vote obtained by the partners was used to calculate the votes required to pass the threshold, which, in turn, forced minor parties to pre-electoral coalitions to gain representation in the assembly. Major parties, on the other hand, sought for pre-electoral coalitions with not only minor but also micro parties and increased the number of coalition partners to maintain the election of joint presidential candidate in the first round. Moreover, major parties also started to form coalitions with parties of different ideologies and a party in the government formed a pre-electoral coalition for the first time in Turkish history.

The present study had several limitations. Only one general election took place since the transition to presidential system and the removal of bans on pre-electoral coalitions, which prevented the study to attain healthy generalizations. Besides, the absence of electoral coalitions in 1999 elections despite the similar institutional context needs to be explained by further studies. Nevertheless, to the knowledge of the researchers, the present study is the first attempt to categorize pre-electoral coalitions in Turkey, explaining their formation by taking all factors into account and revealing the impact of ideological proximity, party size and government status on pre-electoral coalitions formed in Turkey.